

Koncertekről

Győri Filharmonikus Zenekar – 2015. január 16.

Gilbert Varga, a Taipei Szimfonikus Zenekar jelenlegi állandó karmestere a magyar koncertélet visszajáró vendége. Legutoljára októberben láthattuk a Nemzeti Filharmonikusok élén a Müpa nagytermében, de vezényelte már korábban a Pannon Filharmonikusokat és a győri zenekart is. A magyar származású angol dirigens egy korábbi interjújában azt nyilatkozta, fontosnak tartja, hogy ne csak Budapesten, hanem vidéki zenekaroknál is megforduljon; A Győri Filharmonikusok és Gilbert Varga között kialakult összhang miatt nem meglepő, hogy másfél évvel később ismét az egykori Rába Moziból átalakult Richter-teremben láthattuk viszont.

A műsor a sok százéves nyitány-versenymű-szimfónia minta alapján állt össze, a két szélső műfajt tekintve egy kis csavarral. Cesar Frank Les Éolides című szimfonikus költeménye a görög szélisten Aiolosz hat leányáról, szelekről, virágokról, illatokról szóló preimpresszionista mű. Frank bár betartotta a szonátaforma kereteit, 1877-ben még így is túl modernnek számított a darab, amit kifütyült a párizsi közönség. Gilbert Varga kifejező, néha már-már táncre emlékeztető vezénylési stílusához jól illett ez a szeszélyes, montázszerű mű: plasztikusan csúszott át a zenekar egyik akkordból, hangulatból, képből a másikba, pianóból fortéba, legatóból pizzicatóba. Hozzá kell tennünk, Vargának könnyű dolga lehetett a zenekarral, amely teljesítményén érződött Berkes Kálmán lelkiismeretes, maximális teljesítményre törekvő munkája is. Ahogy az egyébként rendkívül színvonalas, releváns és érdekes információkat tartalmazó műsorfüzetben olvashattuk, valóban nem kellett ismernünk Leconte de Lisle versét ahhoz, hogy a történet hangulatát átérizzük.

Bartók utolsó művét, a Dittának komponált 3. zongoraversenyt egy fiatal zongorista, Ránki Fülöp játszotta. Mint sok híres zeneszerző, ő is muzsikusként, pontosabban mondva zongorista családból származik: édesanyja Klukon Edit, édesapja pedig Ránki Dezső, aki fel is tűnt a nézőtérén. A Zeneakadémia hallgatója sokkal fiatalabbnak tűnik koránál, így a közönség izgatottan várta, vajon felér-e tudása egy ilyen léptékű műhöz. Az

első tétel zizegő kezdetébe – amelyet sokan erdőzúgásként, a természet morajlásaként hallanak – egy barokkra, népzeneire és verbunkos zenére egyszerre utaló dallam csendül; ezt Ránki Fülöp pontos és precíz ritmikával, mégis, talán kicsit túl erőteljesen jelezte meg. Ha van mű, ami kifejezetten nőknek áll jól, az Bartók utolsó zongoraversenye; ez persze nem jelenti azt, hogy ne szólaltathatná meg férfi szólólista is kecsesen szólómat, Ránki Fülöpnek azonban kevésbé sikerült gyengéd énjét elővennie az első tétel esetében.

A második, éjszakazeneként emlegetett, Beethovenre és a bachi korálra is utaló tétel sikerült a legjobban mind közül. Ránki hihetetlenül magvas hangzást hozott létre, az akkordok minden hangját, hangközössétfüggését átlátta, sőt, mi több, láttatta a közönséggel is; az éjszaka megjelenő zajok, zörejek is kellően hirtelenül, élesen hatottak. Hozzájárult ehhez a vonósok gyönyörű pianója, meglepő pizzicatói, az egész zenekar telt és tömött hangzása is. A harmadik tételben virtuozitásáról tett tanúbizonyságot az ígéretes zongorista. Gilbert Varga egészsztes vezénylése lehetővé tette, hogy ha arckifejezéseit nem is mindig, gesztikulációját pontosan ki tudja venni nem csak a zenekar, hanem a mögötte elhelyezkedő szólólista is.

Ritkán hallott mű Brahms g-moll zongoranegyesének Schönberg-féle átírt szimfonikus zenekarra. Maga a szerző a következőket mondta hangszerezéséről: „Az okaim: 1. Szeretem ezt a darabot. 2. Ritkán játsszák. 3. Mindig nagyon rosszul játsszák, mert a zongorista minél hangosabban játszik, annál jobb, és a vonósokból semmit sem lehet hallani. Egyszer már szerettem volna mindent hallani, és ezt elértem.” Köztudott, hogy Schönberg nagyon önhitt ember volt, de valljuk be, volt miért. Az átlagember rögtön atonális vagy dodekafon darabjaira asszociál, ha meghallja a nevét, kevesen tudják azonban, hogy mesterien tudott hangszerezni és nagyon jól ismerte az egyes korok, zeneszerzők stílusait. Bár annak hangzik, mégsem túlzás, hogy ezt az átírt Brahms ötödik szimfóniájaként szokták emlegetni – a kamaraműben egyébként is felfedezhető zenei toposzok teljes valójukban jelennek meg, így például az utolsó, magyaros tétel indulója ütősökkel és reze-
sekkel.

E darab előadásának kezdetén a fafúvósok unisonója volt talán az este legfeltűnőbb gikszeré – ez valamilyen mértékben Gilbert Vargának is köszönhető volt, hiszen nem várta meg, amíg a szünetből visszatérő közönség teljesen elcsendesül, hanem rögtön „a lovak közé csapott”. Bár valóban érezhető volt, hogy fárad már a zenekar, mégis, a legnagyobb közönségsikert e mű aratta, amelyben nagy szerepe volt parádés befejezésének is. Bármilyen tempót adott is Varga, a zenekar képes volt azt tartani, emellett ki-domborítani a darab szellemes fordulatait is. A koncertnek szokatlanul korán lett vége – kilenc órakor már kabátjaikért álltak sorba az emberek. Ez meglepő módon még inkább a pozitív irányba billentette az este mérlegét, hiszen hiába számít egy komolyzenei hangverseny esti szórakozásnak, nagyobb figyelmet igényel, mint egy könnyűzenei vagy akár jazzkoncert. Győr éjszakai élete – ellentétben sok vidéki nagyvárossal – színes és pezsgő, amihez nagy mértékben hozzájárul a színvonalas zenekar igényes műsorkínálatával. (Könyves Tóth Zsuzsanna)

Savaria Szimfonikus Zenekar – 2015. január 18. Művészetek Palotája

2013 májusában hallottam a Savaria Szimfonikus Zenekart a Művészetek Palotájában, Madaras Gergely vezényletével. Most a Szimfonikus felfedezések sorozatban ismét a Müpa falai között lépett fel az együttes – a pulpituson ezúttal is a fiatal muzsikusként állt, aki 2014 óta a szombathelyiek vezetőkar-mestere. Madaras sokoldalú zeneszerző: fuvalát, zeneszerzést és hegedűt tanult a Bartók Szakiskolában, majd a budapesti Zeneakadémia Pröhle Henrik irányításával fuvola-művészként, a bécsi Universitát für Musik und Darstellende Kunst falai között Mark Stringer osztályában karmesterként diplomázott. Megfordult számos nemzetközi rangú dirigens – Pierre Boulez, James Levine, Simon Rattle, Colin Davis, Mariss Jansons, Mark Elder, Fabio Luisi, David Zinman – mesterkurzusán. Hazai munkája mellett külföldi karrierje is jó ideje egyre terebélyesedik: vendégkarmesterként az utóbbi években fellépett a BBC Filharmonikusok, a Skót Királyi Nemzeti Zenekar, a Brüsszeli Filharmonikusok, a Skót Kamarazenekar, a Wrocław-i Filharmonikusok, a Manchester

Camerata, a London Mozart Players, az Orchestre Dijon Bourgogne, a szentpétervári Állami Ermitázs Zenekar, valamint a torinói Teatro Regio Zenekarának élén (az Orchestre Dijon Bourgogne-nak 2013 óta művészeti vezetője is).

A 2013-as koncertről lelkesen számoltam be a Zenekar hasábjain, ugyanígy Madaras és a Duna Szimfonikus Zenekar hangversenyéről is, amelyet az év márciusában hallottam. Nem csoda hát, ha várakozásteljes hangulatban készültem az újabb Műpa-beli koncertre. A műsor kissé rímelt a két évvel korábbiakra: akkor Brahms B-dúr zongoraversenye töltötte ki a hangverseny első részét Nikolasz Namoradze szólójával, a szünet után pedig Csajkovszkij 5. szimfóniáját hallottuk. Most a koncert első felében ismét Brahms került terítékre, de ezúttal a d-moll zongoraverseny (op. 15 – 1858), a második részben pedig Beethoven 3. (Eroica) szimfóniája hangzott fel (Esz-dúr, op. 55 – 1803). A most szerzett élményeket sem az első, sem a második rész produkciójáról szólva nem hasonlítanám a két évvel ezelőttiekhez – ugyanakkor vitathatatlanul jól előkészített, egyenletes színvonalú koncertet hallottunk. Legfeljebb az a többlet hiányzott ezúttal, amelynek révén egy hangverseny az átlag fölé emelkedik.

A Brahms-zongoraverseny szólistája, Palojtay János (1987), Csalog Gábor, Gulyás Márta, Kemenes András és Rohmann Imre növendéke felkészült, teherbíró zongorista, amit azért nem árt hangsúlyozni, mert mindkét Brahms-koncert igen jelentős próbatétel, hátatlan szólammal, amely nem olyan csillogó, mint amilyen nehéz – ráadásul mindkettőről elmondható, hogy a zenei tartalom elmélyült, érett muzsikust követel meg. Palojtay teljesítményének hangszeres szempontból az volt a legfontosabb erénye, hogy zongorajátékában egyszer sem éreztük nyomát semmiféle küzdelemnek. Zeneileg is méltónak bizonyult a versenymű kihívásához: keze alatt hiteles tempókkal, megfelelő dinamikai arányokkal, igényes megformálásban születtek meg a karakterek. Két általános hiányérzetet kell megfogalmaznom teljesítményével kapcsolatban, az egyik hangszeres, a másik zenei természetű. Az előbbivel kezdve: súlyosabb pianisztikus jelenlétet, erőteljesebb hangzást, olykor kifejezetten robusztusabb zongorázást vártam volna – ezt a mű véleményem szerint igazolná, sőt meg is követeli. A második összefügg az elsővel: a d-moll zongoraverseny két saroktételének drámaisága érzésem szerint személyesebb hangra, szenvedélyesebb muzsikálásra ösztönzi a min-

denkori előadót, mint amelyet most hallottunk. Azt hiszem, mindkét említett mozzanatot pódiumtapasztalat és bátorság kérdése: a zene által ábrázolt lélektani folyamatokban intenzívebben részt véve kellene muzsikálni, és ha ez megvan, akkor már szinte automatikusan sikerül a zongora bátrabb megszólaltatása is – ahogy az egyik hiány hozta a másikat, úgy születne meg az egyik erényből a másik. Mindazonáltal a most hallott teljesítmény már így is elismerésre méltó és nagyon ígéretes, joggal aratott vele Palojtay János nagy sikert, amelyet Brahmsnál maradván, az A-dúr intermezzóval (op. 118, no. 2 – 1893) – a huszonhat éves zeneszerző műve után a hatvan évesével – köszönt meg.

Madaras Gergely munkáján pozitív nyomot hagyott, hogy az utóbbi években oly sokat foglalkoztatták: a szó jó értelmében rutinos karmester lett, aki kidolgozott technikával irányít és áttekinti a zenei folyamatokat, s így olyankor is gondozott produkció kerül ki a keze alól, amikor az ihlettség nem emeli a hétköznapi átlag fölé a közös teljesítményt. Brahms zongoraversenyét karmester és zenekar jól kísérte, Beethoven Eroicája pedig, ha összehatásában némileg szokványosan is, mindenképpen ápoltsággal, fegyelmezett összjátékkal szólalt meg. A mű előadásából szívesen emelek ki olyan mozzanatokot, mint a nyitótétel friss tempója, energiája és indulata, a gyászinduló sűrű hangzása, drámai atmoszférája és súlyos gesztusai vagy a scherzo elejének előrefürödő lendülettel párosuló sotto voce dinamikája, később pedig az ízes agogikával „megfogott” triószakaszban a kürtök színvonalas szereplése. A Savaria Zenekar a teljes koncert folyamán úgy teljesített, ahogyan megszoktuk tőle: a magyar vidék egyik legjobb szimfonikus együtteseként.

(Csengery Kristóf)

Zuglói Filharmónia Zenekar – 2015. január 27. Zeneakadémia

A Zuglói Filharmónia Zenekarának január végi zeneakadémiai hangversenye világpremierrel csalogatta a nagyérdeműt: két Bottesini-darab – a Capriccio (JGB 9.11) és a Concerto két nagybőgőre (JGB 9.13) a világon először hangzott el zenekari kísérettel. (Utóbbit a „Bottesini-rajongók” a szerző hegedű-nagybőgő átíratában ismerhetik.) Az eredetileg két nagybőgő-szólistát igénylő kompozíciók teljes zenetörténeti dokumentációjához az is hozzátartozik, hogy a darabok sztárszólistáinak – Járdányi Gergelynek

és Rácz Ödönnek – nevéhez fűződik ugyanennek a két alkotásnak a pár nappal ez előtti magyarországi bemutatója is: január 19-én hallhatta először e műveket a magyar közönség az Óbudai Társaskörben, de ott és akkor még „csak” zongorakísérettel.

A 19. században élő és alkotó Bottesini – amellet, hogy kiváló zeneszerző és karmester is volt – elsősorban a nagybőgő Paganinijeként volt ismert korában. A szólisták egyike, Járdányi Gergely pedig nemcsak hivatott előadója a nagy elődnek, hanem elismert kutatója is: doktori disszertációját Bottesini életéről és nagybőgőműveiről írta. A koncerten hallható nagybőgő-szólós művek szerzőjük korai kompozíciói közé tartoznak, ennek ellenére – vagy éppen ezért – rendkívül virtuózak és technikailag nagyon igényesek. Zenei anyagukról ez már kevésbé állítható, olyan, mintha a foltvarrással előállított patchwork jelenne meg a zenében: jó adagnyi olasz tánc ötvöződik a bel canto operák szenvedélyességével és lírájával. Ez persze korántsem könnyíti meg az előadók helyzetét, éppen ellenkezőleg. Viszonylag rövid idő alatt kell egyik hangulattól a másikba váltani, közben pedig a legrafináltabb hangszertechnikai feladatokkal kell megbirkózniuk. A két előadó maximálisan élt is a darabok felkínálta lehetőségekkel. A Capriccio elején például a két művész kamarazene-finomságú párbeszédét élvezhettük. A lelki összhang, az együttlélegzés, az egymásra hangoltság tökéletes volt az előadók között, amiben a muzsikusi intelligencia mellett nyilván az is nagy szerepet kapott, hogy mester és egykori tanítványa játékában gyönyörködhattunk.

A két mű közül kétségtelenül a Concerto az érettebb alkotás. Ha lehet, itt még felszabadultabban játszottak nagybőgőseink, láthatóan élvezettel mutatták meg a hangszer sokszínűségét. Ihletett pillanatokot teremtettek a lírai részek megformálásával és valódi nápolyi hangulat töltötte be a Zeneakadémia nagytermét a táncos részek interpretálásával. Lenyűgöző volt a boszorkányosan virtuóz részek intonációs tisztasága, és a művészi kidolgozottság magas fokát mutatta az, hogy volt „ideje” a két művésznek arra is, hogy a technikai nehézségek ellenére is figyeljenek egymásra: futamaik kristályosan futottak egymás mellett. Hangképzésüknek és hangszeres tudásuknak köszönhetően a hallgató nem győzött csodálkozni, hogy a vonós család legmélyebb hangú, természetes méretű instrumentumból milyen légies, könnyed hangzás varázsolható elő. A mű végi üveghangok pedig szinte érzékcsalódást keltettek, mintha nem is két nagy-

bőgő szólózott volna a színpadon, hanem két cselló (de azok is a magasabb fekvésekben). Annyi bizonyos, hogy a nagybőgő e kevéssé ismert arca nagy tetszést aratott a közönség körében, mert addig nem engedték el a művészeket, míg egy rövid részt meg nem ismételték a Concertóból.

Míg a Medveczky Ádám pálcája alatt játszó Zuglói Filharmónia Zenekar muzsikusai a Bottesini-kompozíciókban arról tettek tanúbizonyságot, hogy mennyire érzékenyen tudnak kísérni (néha talán a kelléténél jobban is visszamentek dinamikában, voltak részek, ahol inkább csak látni lehetett, hogy játszanak, semmint hallani), addig a hangversenyt nyitó Cimarosa-nyitányban és a második féldőt kitöltő César Franck-szimfóniában teljes mértékben övék volt a terep. Domenico Cimarosa leghíresebb operájának nyitánya, A titkos házasság nyitotta az estét. A három indító akkord elsőjét leszámítva (az egyszerre indítást nem mindenkinek sikerült teljesítenie) remek vígopera-bevezetőt hallhattunk. Élvezet volt hallgatni a Mozart-kortárs zenei fricskáit (egyébként éppen Mozart születésnapja volt aznap), és azt, hogy a zenekar mennyire odaadóan követi Medveczky Ádám kezét. Medveczky egyébként vérbeli operakarmester (is), így könnyedén és nagy rutinnal mutatott rá a nyitány humorára és vidám karaktereire.

Franck szimfóniája az előzőekhez képest sokkal összetettebb, mélyebb, filozofikusabb hangvételt hordoz magában. Első hallásra talán nem is adja meg magát (a mű bemutatójának kritikáit olvasva legalábbis ezt a következtetést vonhatjuk le), manapság azonban aránylag gyakran hallható a koncerttermekben. A Zuglóiak előadása sok részletszépséggel ajándékozta meg a hallgatót. Tetszett az 1. tételben a témacsírából kibomló téma megszületése és az a dinamikai sokszínűség, amit a dirigens oly nagy gondal kevert ki zenekar nevű hangszerén. Szépek voltak az archaikus 2. tétel hangszereszlói: remekelt az angolkürtös, helyén voltak a rezek és egységes, homogén volt a vonóskar is. A zárótétel fellángolásai-lehanyatlásai mindvégig figyelmet kértek és kaptak a hallgatótól, az elsőől az utolsó ütemig volt mondanivalója karmesternek és zenekarnak egyaránt. A Zuglóiak ezúttal is tartalmas, értékes műsort játszottak – profi előadásban.

(Kovács Ilona)

Nemzeti Filharmonikusok – 2015. január 28.

Idei első budapesti hangversenyének műsorát másnap Szombathelyen, a Bartók Te-

remben is előadta Hamar Zsolt vezényletével a Nemzeti Filharmonikus Zenekar. Az est szólistája, Michael Martin Kofler Ibort Fuvolaversenyének magánszólamát játszotta (egyébként ő a zsűrielnöke annak a Budapesten rendezett nemzetközi fuvolaversenynek, amelynek résztvevői zeneiskolások, középiskolások és főiskolások).

Hamar Zsolt legutóbb augusztusban Martonvásáron vezényelte a Nemzeti Filharmonikusokat – visszatérő vendégkarmesterként érezhetően jó légkört alakított ki az együttessel. Az osztrák fuvolaművész is visszatérő vendég Budapesten; a MüPában 2012-ben a Pannon Filharmonikusokkal lépett fel (akkor Hacsaturján Hegedűversenyt játszotta), de szólista-partnerének mondhatta már a Budapesti Vonósok együttese is.

Kofler most sem okozott csalódást; a Müncheneri Filharmonikusok szólófuvolása ezúttal is szuverén biztonsággal (természetesen kotta nélkül) szólaltatta meg a kétségkívül mindmáig rendkívül nehéznek minősülő fuvolaversenyt. A szólistaként is gyakran fellépő fuvolás a színpadon érezhetően nagy felelősséggel játszik; mozgásával, testének pozíció-váltásaival mindig arra törekszik, hogy ideális körülményeket biztosítson az általa elképzelt (és megvalósított) hangzásnak. Ugyanakkor érzékenyen figyel muzsikusk-partnereire, kiváltképp a szólisztikus szerephez jutott zenekari muzsikusokra.

Így Ibort versenyműve valamennyi hallgató számára élményt jelentett: ideális interpretációban ismerkedhettek a művel, akik ezúttal hallották első ízben, s azok figyelmét is lekötötte, akik már ismerősként üdvözölték a művet.

A Wiesbadenből hazalátogató Hamar Zsolt vezényelési technikája sokat gazdagodott az elmúlt években. Bal kezének informatív mozdulatai egyszerre fejeztek ki konkrét elképzeléseket (kéréseket-utasításokat), és inspirálták a muzsikusokat nagylélegzetű folyamatok továbbvezetésére (legfeljebb a rendkívül kényes tétel-kezdetek némelyike hagyott kívánnivalót...).

A 20. századi fuvolaverseny 19. századi környezetbe ágyazódott: a műsor Mendelssohn Szentivánéji álom nyitányával kezdődött, s a kísérőzene részleteivel folytatódott – a szünet után pedig a nyitánnyal csaknem egy időben komponált Schubert-szimfónia, a „nagy” C-dúr csendült fel (amelynek első teljes elhangzására épp Mendelssohn vezényletével került sor 1839-ben).

Többé-kevésbé ismert műsorszámok sorjázta tehát, ilyen szempontból is változatos volt a program (a kísérőzene-részleteket pedig ízelítőként is felfoghattuk, hiszen né-

hány nappal később a Fesztiválzenekar a teljes kísérőzenét megszólaltatta).

Nem panaszkodhatnak a Mendelssohn-muzsika kedvelői, hiszen pár nappal korábban a Régizene Fesztivál keretében a szerző Paulus című oratóriuma is felcsendült a Bartók Béla Nemzeti Hangversenyteremben. De korántsem volt szükség kiegészítő élményekre, ez a január 28-i est önmagában is emlékezetes maradt. Elhithető erejű volt a tündér-muzsika, mentes bármiféle túljátszott karakterizálástól, egyszerűen könnyedségével, s hangszíneinek szépségével hatott. A Schubert-szimfónia esetében pedig boldogan átéltük a mennyei (vagy „isten”) hosszúságot – olyannyira, hogy hatása nemcsak a ruhatárig tartott. Az is figyelemreméltó, ahogyan a magyar vendégkarmestert értékelte a közönség – a komolyan vett, igényesen megoldott művészi feladatért megérdemelte az őszinte tetszésnyilvánítást. Ékes bizonyítékát láttuk annak, hogy nem csupán ritkaságokra, érdekességekre kíváncsiak a koncertlátogatók – a közönségben él a vágy az ismert művek újrathallgatására/újra-átélésére is.

(Fittler Katalin)

Miskolci Szimfonikus Zenekar – 2015. január 29. Zeneakadémia

Hangversenyeknek címet adni nem mindig szerencsés – az összefoglaló cím legtöbbször nem illik valamennyi megszólaló műre, máskor pedig mindenestől erőltetettnek hat. A Miskolci Szimfonikus Zenekar legutóbbi zeneakadémiai koncertje azonban olyan címet viselt, amely működött: A jövő zenéjének útjain – olvastuk a műsorfüzet éln, s ez a megfogalmazás nyomatékosította a zenetörténeti kapcsolatot a műsoron szereplő két kompozíció, Richard Wagner ciklusa, a Wesendonck-dalok, illetve Liszt Ferenc Faust-szimfóniája között. Frappáns egybeesés, hogy a két mű szinte egyidős, ugyanazt a zenetörténeti pillanatot jelöli ki két különböző műfaj irányából. Wagner a dalciklust 1857 novembere és 1858 májusa között komponálta Zürichben, ahol a gáláns Otto Wesendonck vendégszeretét élvezte, és nem mellékesen szerelmes lett a selyemkereskedő feleségébe, akinek öt versét – egyetlen nem-színpadi művében, amelyet ma is rendszeresen előadnak – megzenésítette. Liszt ugyan 1854-ben komponálta a Faust-szimfóniát, de a záró kórus 1857-ben keletkezett, és a mű ősbemutatója is 1857-ben zajlott le Weimarban, a zeneszerző vezényletével. Ami „a jövő zenéjét” illeti: a Wesendonck-dalok Wagner legmodernebb

művével, a Trisztán és Izolda stílusvilágával rokon, s két tétele is van, amelynek zenéje az opera „előtanulmányának” tekinthető – maga Wagner is annak nevezte. A Faustszimfónia a modern téma-transzformációs gondolkodáson alapul, nyitótételének bevezetése pedig az egymást követő, négy ereszkedő bővített hármashangzattal (g-hesz, fisz-b-d, f-a-cisz, e-gisz-c) tökéletes tizenkétfokú téma – azaz egészen Schönbergig mutat előre. A dalciklust alighanem a Magyarországon legadekvátabb előadó szólaltatta meg: Németh Judit, a kiváló Wagner-énekesnő, Bayreuth megbecsült vendégművésze, aki ma is vokális adottságainak teljében lép pódiumra. Teljesítményét egyfelől a hang tökéletes kontrollja jellemezte: kifogástalan intonáció, érzékeny dinamikai árnyalás, a dallamívek tökéletes kifeszítése és tagolása, másfelől a német szövegejtés is megfelelt a maximalista igényeknek. Németh Judit nem folyamodott zenedrámái eszközökhöz a ciklus dalainak tolmácsolásakor: előadásmódja világossá tette a dalok alapvetően lírai fogantatását, a deklamáció szabadságát és beszédszerűségét azonban a wagneri zenedrámák világából plántálta át a dalok megváltozott zenei körülményrendszerébe. És persze akadtak olyan pillanatok is – például a *Stehe still* (Csendesen állj!) című második dal –, amelyekben az intenzívebb érzelmi-indulati töltés értelemeszerűen a színpadiasabb megszólalásmódnak is természetesen teret kínált Németh Judit előadásmódjában: ezt a lehetőséget az énekesnő tökéletes arányérzékkel használta ki.

Annak idején a zeneélet hangos volt a Miskolci Szimfonikusok élén évtizedeken át korszakos jelentőségű munkát végzett Kovács László indokolatlan eltávolításától. Rövid időre Hamar Zsolt is megfordult a zenekar élén, majd ő is távozott. Most, hogy Gál Tamás lett a zenekar vezető karnagya, megnyugodni látszanak a kedélyek, eljött újra a békés munka ideje. Gál Tamás nemcsak gyakorlott karmester, de nagy tapasztalatú karmester-pedagógus is, aki nyilván sokszor átgondolta már a szakma minden csínját-bínját (aki tanít valamit, annak pontosan tisztáznia kell önmaga számára, mit miért csinál úgy, ahogy), nagyon tudatosan bánik a mozdulataival. Ütésttechnikája rendkívül pontos, plasztikus, nemcsak a karakterek megrajzolása terén végez jó munkát, de a zene ritmikai-metrikai menetrendjét is pontosan betartatja muzsikusaival. Ez hasznos, mert összeszedett, világos formálást eredményez, s ennek örömteli következményeit mind a Wesendonck-dalok, mind a Faustszimfónia hallgatása közben élvezhattuk.

Sajnos azonban ezen a koncerten úgy tűnt, Gál Tamás megelégszik a megbízható közlekedésrendészeti szakteljesítménnyel, és kevéssé törekszik a zenekari hangzás ápolására vagy az intonáció kitisztítására. Mindkettő bőven hagyott maga után kívánivalót: úgy vettem észre, a dalciklust jobb állapotban tolmácsolta a zenekar, a szimfónia előadásakor azonban újra és újra figyelmet keltettek az olyan kamarazenei részletek, amelyek nem kapták meg a szükséges érzékenyen cizellált kidolgozást, másrészt Gál Tamás nem tisztította ki sem a vonósokat, sem a fúvósok hangzását és intonációját. Ettől aztán időnként nyers volt a tónus, máskor hamisan játszottak a csellók, a hegedűk vagy a fafúvók. A 2. tétel elején például a finom, érzékeny és intonációsán sérülékeny kamarazene (fuvola, klarinét, brácsa, hegedű) eléggé megsínylette a nem megfelelően előkészített előadást.

Két kiváló közreműködője volt a Faustszimfónia tolmácsolásának: a Nyíregyházi Cantemus Kórus, melynek férfitagjai Szabó Soma által felkészítve telt-érces hangzással, tisztán és plasztikus szövegmondással adták elő a zárótételbeli Chorus mysticust, valamint a befejezés tenorszólóját éneklő Fekete Attila. Legutóbb a Nemzeti Filharmonikusok Carlo Montanaro vezényelte, kiváló Verdi-Requiemjében hallottam őt halottak napján – akkor nem okoztak gondot számára a csúcshangok, amelyekkel most, sajnos, bajlódott: csak erőlködve és fortissimóban tudta megszólaltatni őket, egyébiránt azonban nemes tónusban, szépen formálva, kulturáltan énekelt a végkifejletben az örök asszonyiról, amely magához vonz.

(Csengery Kristóf)

Nemzeti Filharmonikus Zenekar – 2015. február 5.

Művészetek Palotája, Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem

A Nemzeti Filharmonikusok február eleji hangversenyének programját tanulmányozva azon tűnődtem, mennyire volt tudatos a műsor megtervezésekor, hogy éppen a nagy karneválok idejére időzítették a nagyobb részt brazil tematikájú hangversenyt. Az év ezen időszakában, ilyentájt ugyanis a világ Brazíliára veti vigyázó szemeit, hogy innét, a szürke, ködös és hideg északi féltekéről irigykedve vessünk néhány pillantást a riói, vagy az egyre feltörekvőbb Sao Paoló-i karnevál önfeledt szamba-táncosaira. Kocsis Zoltán persze mindig is híres volt arról, hogy műsorait a méltán sokat játszott, nagy klasszikus zeneszerzők mel-

lett értékes, ám a hazai közönség számára még ismeretlen, felfedezésre váró művekkel és komponistákkal színesítse. Legyen az akár egy alig játszott Richard Strauss-alkotás, vagy mint most, a brazilok nagy nemzeti zeneszerzőjének, Villa-Lobosnak (1887-1959) három emblemikus alkotása: a *Bachianas Brasileiras* no. 3, az *Uirapurú* című szimfonikus költemény és a *Chôros* című sorozat no. 10-es darabja.

Villa-Lobos még mindig annyira ritkán játszott alkotó hazánkban, hogy voltaképpen azt sem tudjuk, hogyan ejtendő a neve. Mert bár portugálul 'lobus'-nak mondják, a brazil-portugál inkább 'lobosz'-t mondana, a riói nyelvjárás azonban – a komponista Rio de Janeiróban született és ott is halt meg – az egykori anyaország, Portugália kiejtési szabályait keveri a brazillal. A szerző nevének kiejtése (megbízható, autentikus forrásból származó információ szerint) tehát 'villa-lobusz'. Ennél persze sokkal fontosabb számunkra, hogy Villa-Lobos milyen zeneszerző. Az elhangzottak alapján (a vélemény megérleléséhez nagyban hozzájárult az előadás magas színvonala) nyugodt szívvel kijelenthető, hogy a szerzőben korának egyik izgalmas muzsikusegyéniségét üdvözölhetjük, aki kisujjában hordozta a zeneszerzés mesterségbeli részét és egyéni ötleteknek sem volt híján. Nagy ideáljával gyakran találkozhatunk a műveiben. A legnyilvánvalóbb hatást talán J. S. Bach tette rá, művei címében ugyanis többször utal a lipcsei mesterre, így nem véletlen, hogy a koncerten elhangzott három Villa-Lobos-mű itt és most két Bach-darabbal társult. A két szerző egymás mellett játszása annál is inkább kézenfekvő volt, mivel a zongoraművész-szólista, a brazil Jean Louis Steuerman Bach-specialistának számít: az 1972-es lipcsei Bach-zongoraversenyen elért helyezéssel lett Európa-szerte ismert.

Steuerman első színpadra lépését Bach C-dúr zenekari szvitjének (BWV 1066) megszólaltatása előzte meg. Bár modern hangszerrel játszottak, mégis, a legnemesebb historikus előadásban szólalt meg a mű. Szinte harapni lehetett a francia típusú nyitány pontozott ritmusainak frissességét, melyet a fafúvósok dialógusai egészítettek ki. A két oboa és a fagott triója a szvit minden tételében kiemelkedőt nyújtott. A karmester keze alatt szinte szökelltek a hangok. Emlékezetes maradt a Gavotte lendületessége, a Menüett bájos kecsessége, a Forlane és a Bourrée étellel teli, száguldó tempója. A záró *Passepied* széles legato-íveiben pedig valószerűtlenül hosszú, szinte levegő nélküli oboaszólóknak örülhettünk.

A Bachianas Brasileiras no. 3-as darabjában – mely műfaját tekintve voltaképpen zongoraverseny – a brazil folklór és a barokk 20. századi lenyomata vegyül. Jean Louis Steurman és a zenekar meggyőzően mutatta meg a darab szépségeit és értékeit. Különösen emlékezetesen sikerült a 3. tétel (Aria/Modinha) megformálása, mely a portugál címhez híven (a modinha a 18. és 19. században népszerű brazil érzelmes dal) lírai és álmodozó volt, mely után jóleső kontrasztként hatott a zárótétel (Tocatta/Piccapao) motorikus, harkály-szerű kopogása. Az est második fele a brazil esőerdőkben honos kismadár, az uirapurú köré szőtt legendát megidéző balett-szimfonikus költeménnyel indult. A gazdag hangszerezésű darabban a zenekar szinte a színpadra varázsolta az Amazonas környékének füledt, párák, liánokkal átszőtt képét. A muzsika Bartók éjszaka-zenéihez hasonlatosan apró neszekkel utalt az őserdő állataira is. A zenészek láthatóan élvezték a hagyományos hangszerek által létrehozott különleges hanghatásokat megszólaltatását, melyek szinte filmszerűen mesélték el az ősi indián történetet. Az egyedi hangeffektusokhoz járult hozzá a darab végén a Falvai Attila koncertmester által megszólaltatott hangszer is, amit talán most először láthatott-hallhatott a hangversenyterem közönsége: a hegedű és a trombita nászából született violinophono-t. Jean Louis Steurman másodszor is pódiumra lépett, ezúttal Bach g-moll zongoraversenyének szólistájaként. Most egy barokk darabban is megcsodálhattuk pregnáns billentését és nagyszerű formálását. Zongorázása kissé Gouldéhoz hasonlatos, még abban a külsőségben is, hogy rendkívül közelről nézi a billentyűket. Előadásában kiemelkedő volt a 2. tétel megszólaltatása, mely az éteri, a nyugalom, az elmélkedés, a bölcsesség szinonimája volt. Az utolsó tételben szólista és zenekar egyaránt lubickolt, a gazdagon díszített zenei anyag mintha csak a barokk festményeken látható ruhák csipkéinek zenei megfelelői lettek volna. A közönség tapsait a művész Bach Goldberg-variációjának Áriájával köszönte meg. A hangverseny befejezésekképpen, a Chóros sorozat no. 10-es darabjában a Nemzeti Énekhar (karigazgató: Antal Mátyás) is csatlakozott a zenekarhoz. A látványos hangszerezés, a témák tobzódása a rio janeírói utcák mindennapjait idézte meg, mely záró számhoz illően nem is tévesztette el hatását. Szép, tartalmas tónussal szóltak a vonósok, feltörő energiákkal a fúvósok, virtuózan a nehéz ütőszólamok. Kocsis Zoltán remekül összefogta a zenekart és a kiváló teljesít-

ményt nyújtó kórust. Jó, hogy a rádió élő közvetítésének köszönhetően nemcsak a MŰPA közönsége élvezhette ezt a ragyogó estet.

(Kovács Ilona)

Pannon Filharmonikus Zenekar 2015. február 6.

Művészetek Palotája

Kizárólag orosz szerzők műveiből állította össze februári budapesti hangversenyének programját a pécsi Pannon Filharmonikusok együttese. El kell ismerni, bátor válogatás volt ez, hiszen a három számból kettő, Sosztakovics 1. gordonkaversenye (Esz-dúr, op. 107 – 1959), és Stravinsky Petruskája (1910/11, a most megszólalt revideált változat: 1947) 20. századi zene – és bár a 20. században mostanra „múlt század” lett, a hangversenyrendezők és a muzsikusok egyaránt tudják, hogy megváltozott státusza ellenére e korszak zenéjét a nagyközönség máig sem dolgozta fel teljesen –, a harmadik, Csajkovszkij A vihar című zenekari fantáziája (op. 18 – 1873) pedig ismeretlen ritkaság. Ennek ellenére a Művészetek Palotája Bartók Béla Nemzeti Hangversenytermének nézőtere szépen megtelt – és ez nemcsak ezúttal történt így: hasonló tapasztalható a Pannon Filharmonikusok valamennyi budapesti fellépésén. Elmondhatjuk, hogy az utóbbi években (és ez a folyamat már Hamar Zolt zenei vezetői munkája alatt megkezdődött, majd Peskó Zoltán idejében folytatódott, hogy 2011 őszétől, Bogányi Tibor érkezését követően kiteljesedjék) a pécsi zenekar szilárd közönségbázist épített ki a fővárosban, ami nem csekélység.

A hangversenyt román vendégkarmester vezényelte. Cristian Mandeal (1946) brassói és bukaresti tanulmányok után Berlinben Herbert von Karajan, Münchenben Sergiu Celibidache irányításával tökéletesítette tudását. Csajkovszkij Viharát sikerült úgy vezényelnie, hogy a hallgató felfigyeljen a ritkán megszólaló mű értékeire. A mű elején jól érvényesült a kürtszólam és a magas vonósok kevert hangzásának jellegzetes lontanohatása, érzéletesen hatottak a fafúvók „vilámai”, s a két effektus együtt megteremtett egy várakozásteljes, titokzatos atmoszférát (A vihar, mint tudjuk, nem természetzene, hanem Shakespeare drámája nyomán íródott, akárcsak a zeneszerző két másik kompozíciója, a Hamlet és a Rómeó és Júlia – mindkettő nyitányfantázia). Jól felépített fokozásokat hallottunk még a műben, kitűnően megvalósult a viharzene tombolása (itt az ütők szerepét említeném), de a későbbiekben a vonósok lágy legato-játékát is

élvezhettük. Egészében véve Cristian Mandeal és a jó formában játszó Pannon Filharmonikusok együttműködése nyomán olyan előadásban csendült fel A vihar, amelyben a ritkán hallható műveket megszólaltatni érdemes: ha a közönség így hallja ezeket a mostoha sorsú darabokat, akkor kialakulhat benne az igény arra, hogy más-kor is találkozzék velük.

Ennél valamivel ellentmondásosabb képet rajzolt karmester és zenekar együttműködéséről a koncert második felét kitöltő Petruska. Cristian Mandeal szuggesztíven vezényel, s ebben a műben, talán a balett fokozottan mozdulatközpontú zenei gondolkodásmódja által inspirálva, sokkal élénkebb színpadi mozgással, néha egész testével, már-már a művet „eltáncolva” élte végig a folyamatokat. Jól felépítette a formát, megszületett a darab nagy íve. Ezen belül megfelelően tagolta is a négy kép folyamatát, a kontrasztokat és a Petruskára jellemző, filmszerűen éles dramaturgiai vágásokat előtérbe állítva viszonyult a karakterekhez. A rendkívül nehéz partitúra elsősorban a nagy tuttikban szólalt meg hitelesen, a Petruskát át- meg átszövő szólistikus és kamarazenei részletek között azonban sok kidolgozatlanságra, elnagyoltságra kellett felfigyelni, és gikszerek is becsúztak (trombita). Ez az előadás tehát, miközben sok szép pillanattal ajándékozta meg a hallgatót, közvetítve a mű atmoszféráját, a megmunkálás terén hagyott kívánnivalót maga után.

A koncert első részében, Csajkovszkij Vihara után orosz vendégművész, Szergej Szlovacsevszkij (1966) játszotta Sosztakovics 1. gordonkaversenyét. A leningrádi születésű muzsikus, aki 2011 óta Finnországban él, Natalja Gutman mellett Msztyiszlav Rosztropovicstól is tanult – attól a művésztől, akinek számára Sosztakovics 1959-ben ezt a versenyművet írta, s aki a kompozíciót még a keletkezés évének októberében a Leningrádi Filharmonikusok kíséretével, Jevgenyij Mravinszkij vezényletével be is mutatta. Szlovacsevszkij igen jó csellista: gazdag, erőteljes, sokszínű hangon játszik, kidolgozott technikával. Teherbíró, állóképes muzsikus, és aki ismeri az 1. csellóversenyt, tudhatja, hogy a szólistának ebben a darabban szüksége is van az állóképességre: a négy tétel (melyek közül a harmadik egy teljes tételnyi cadenza) igencsak próbára teszi az hangszeres biztonságát, szükség van az erőtartalékra. A legfontosabbnak azonban azt éreztem, hogy fogékonynak mutatkozott a mű sötét, vad, pesszimista karaktere iránt, képes volt megidézni a tépelődve

gyötrődő Sosztakovicsot éppúgy, mint a zeneszerzőre oly jellemző „ádáz” hangvétele, a gyors tételek ellenállhatatlanul előre-fürödő lendületével. Ráadásként a zenekar kíséretével Pablo Casals karakterdarabját, A madarak énekét (El cant dels ocells) szólaltatta meg. *(Csengery Kristóf)*

Pannon Filharmonikusok – 2015. február 7.

Vezető vidéki zenekaraink között vállalkozókedvben a Pannon Filharmonikusok jár élen. Ez az együttes rendezett először önálló bérleti sorozatot a MüPában, s időről-időre különböző funkciókban, környezetben újra kipróbálja magát. Az Armel operaverseny és fesztivál keretében kísérő funkcióban, s részben repertoárbővítő szempontokkal a MüPa és a Budapesti Fesztiválzenekar közös rendezvényén, az évenkénti maratonokon.

Idén a Stravinsky-maraton keretében a neoklasszikus korszak két, egymás szomszédságában készült alkotását, a Capricciót és a Zsoltárszimfóniát szólaltatta meg vezető karmestere, Bogányi Tibor vezényletével.

A(z érthetően) ritkán hallható Capriccio a ritkaságok kedvelőit örvendeztette meg elsősorban, a Zsoltárszimfóniát pedig (amely szintén nem tartozik a koncertek repertoárjába) mindig öröm élő előadásban hallani. A műsorra tűzésért is hálások lehetünk – akkor is, ha a megszólaltatás némi kívánnivalót hagyott.

Könnyen belátható, hogy nemcsak igényes feladat megoldásáról van szó, hanem arról, hogy idő kell, amíg az új műsorszámokat anyanyelvi szinten tudja elsajátítani (volta-képp bármely) együttes. Bogányi Tibor számára is viszonylag ritka lehetőség Sztravinszkij-műveket dirigálni, s ennek megfelelően, most van alakulóban az a mozdulatkészlet, amely az elvárásokat-kéréseket közvetíti. Mivel ritkán hallható művekről van szó, a zenekari muzikusoknak sincs „a fülében” a megvalósítandó hangzás. Ráadásul, a gyors tempójú játszanivaló nemcsak technikai feladat, hanem különleges figyelmet igényel a játékosoktól, hogy aktívan vegyenek részt az összhangzás megszületésében. A könnyed-szellemes hangzás nemcsak nagy koncentrációt igényel, hanem az is szükséges, hogy biztos szólamtudás birtokában egyszersmind felszabadultan szólaltassák meg a játékosok. Ehhez pedig idő kell, pontosabban, a művek többszöri megszólaltatásának a lehetősége. Mindenesetre, ígéretes az a lelkesedés, lendület, amellyel a Capricciót tolmácsolták, Fejérvári Zoltán

pazar szólójával. A virtuóz zongoráznivalót magától értetődő biztonsággal, problémamentesen szólaltatta meg, azonkívül látható-érzhető kedvvel, vagyis: játék-örömmel, igazi capriccio-hangulatot árasztva. A Zsoltárszimfóniában a Nemzeti Énekkar működött közre, s itt érződött a Sztravinszkij-ismeret különböző szintje. Bogányi Tibor nem tudta folyamatosan „közös nevezőre hozni” az énekeseket és hangszereket. Voltak remekül megoldott, belefeledkezős szép részletek, aztán némi értetlenség, majd ismét gyönyörködtető hangzás váltakozott. De még így is lelkes fogadtatásban részesült a produkció; bár feltételezhetően a zenekarban többen most ismerkedtek Sztravinszkij neoklasszikus korszakának e két darabjával, mégis, összességében sikerült olyan hangzásképet létrehozni, amely élményt jelentett a közönségnek. A Capriccio játékos-sága, szellemessége, a Zsoltárszimfónia mélytűző szépsége – emlékezetes pillanatokat eredményezett. És a tetszés minden bizoznyal arra inspirálja a zenekart, hogy a zeneirodalom birodalmának mind nagyobb területeit hódítsa meg – mindenki öröme.

(Fittler Katalin)

MÁV Szimfonikus Zenekar – 2015. február 7.

Méltán részesült viharos tetszésnyilvánításban a Stravinsky-maraton keretében a MÁV Szimfonikus Zenekar. Az életmű ritkán játszott darabjaiból állították össze a műsort: Kelemen Barnabás szólójával a Hegedűversenyt adták elő, majd A csalogány című operából készült szimfonikus költeményt, A csalogány énekét szólaltatták meg, vezető karmestere, a művészeti vezető tisztét is betöltő Csaba Péter irányításával.

A maraton folyamán többnyire óránként követtek egymást a rendezvények (felváltva a Bartók Béla Nemzeti Hangversenyteremben és a Fesztiválszínházban) – ezúttal azonban már-már „csúszástól” kellett tartani, mert a mindkét műsorszám lelkes fogadtatásának időtartama nem volt bekalkulálva... Az aggályos hallgatók nem is merték kívánni a hangverseny végét, nehogy elkészenek a következőről (megfeleltek arról, hogy az élő rádióközvetítés eleve biztosítja, hogy amíg az egyik program nem fejeződött be, addig nem kezdődhet a következő...).

A Hegedűverseny ritka játszottságát mi sem bizonyítja, mint hogy a tekintélyes repertoárral rendelkező Kelemen Barnabás ezúttal kitétte a kottát. Félreértés ne essék, nyilvánvalóan nem csupán kottából tudta eljá-

szani (amíg ilyen – technikailag és zeneileg egyaránt – igényes kompozíciót elsajátít valaki, szinte önkéntelenül is rögződik a játszanivaló folyamata), de ezzel is sejtette: számára is kivételes feladatról van szó. E Hegedűverseny esetében kivételes szerepet kapott a szólóhangszer és a zenekar kölcsönössége, játszanivalójuk anyagának egy része „felcserélhető”. Éppen ezért érvényesült a MÁV Szimfonikus Zenekar játékának az a sajátossága, hogy – feltehetően azért, mert az önálló szimfonikus kompozíciók mellett praxisukban a kíséret a legkülönbözőbb szinteken-módokon fordul elő – aktív partneri kapcsolatot létesít a szólistával. (Meggannyi jelentős szólista szoktatta, elsősorban a zenekari szólóállások előadóit, a folyamatos zenei kommunikációra, és mivel gyakran biztosítanak lehetőséget pályakezdő, azaz a zenekarkíséretes játékban járatlan hangszereknek versenyművek előadására, szinte vérükké vált, hogy figyeljenek a szólistákra.) A szabályos és szabálytalan metrumok, ritmusképletek átélésével lehetővé tették, hogy a hallgató ösztönösen is „mérje”, azaz, figyelemmel kísérje a zenei történések különböző léptékeit. A barokkos motorizmus, Sztravinszkij módján, lebilincselő volt. A csalogány éneke több zenekari játékosnak adott lehetőséget szólistikus szereplésre, ami mindig lelkesítő az illető játékosoknak – de örömforrás lehetett az is, hogy mindig érzékeny zenei környezetben csendülhettek fel az emlékezetes dallamok. A muzikusok érezhetően belefeledkeztek az előadásba – őket nem foglalkoztatta az idő múlása, azaz, hogy „hivatalos” idejük már-már lejár. Az empátikus hallgató ennek jobban tudott örülni, mint amennyire zavarta a mind erőteljesebbé váló mozgolódás a darab végére. De akik nem szaladtak a következő programra, ráérősen fejezték ki tetszésüket az élménytadó előadásért.

(Fittler Katalin)

Az Amadinda és a Magyar Rádió Szimfonikus Zenekara – 2015. február 13.

Művészetek Palotája, Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem

Nem hinném, hogy akár az Amadinda, akár a Magyar Rádió Szimfonikus Zenekara babonás lenne. Már csak azért sem, mert veték a bátorságot és péntek 13-ára nem egy óvatos „szendvics-koncert”-et, hanem közös estjük teljes egészére kortárs zenei hangversenyt hirdettek a Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterembe. Igazuk lett, a hatalmas terem annak ellenére is megtelt,

hogyan az érdeklődő a Bartók Rádióban egyenes adásban is meghallgathatta műsorukat. Igaz, a babonások talán igazolva látták a naphoz kötődő hiedelmet azzal, hogy a meghirdetett ősbemutató – a koncert karmesterének, Vajda Gergely Drums, drums, drums című kompozíciójának első előadása – ezúttal elmaradt. Ez persze nem balszerencse, bármikor előfordulhat, ráadásul a beugró mű is sokat ígérő volt: J. S. Bach C-dúr versenymű két csembalóra és zenekarra (BWV 1061) című kompozíciójának meghallgatására készülődhetett a közönség. Ezúttal természetesen átiratban, melyet Holló Aurél készített két-két vibrafonra és marimbára. Ám a műsorváltozás mintha nem lett volna elég. Még mielőtt elkezdődhetett volna a hangverseny második fele, először egy önhibáján kívül elkészt hegedűművész keltett nagy derűtséget (a pultjáról hiányzó kottát kellett megkeresnie), aki szándéka szerint bizonyára diszkréten szeretett volna csatlakozni a már játékra készen álló zenekarhoz. Ám a közönség, persze, észrevette és tapssal jutalmazta a „besurránó-akciót”. Aztán percekig csak ez volt az „esemény”, mivel a koncert második félideje nem indult el. A közönség egyre türelmetlenebb lett, elsősorban azért, mert nem tudta az okot. Végül Vajda Gergely kijött a színpadra és közölte, hogy egy eltűnt szólómot keresnek. Mivel a kottát nem találták, a II. trombitás elé egy partitúrát tettek ki, így minden akadály elhárult az est hátralévő felét kitöltő Gyöngyösi-mű előadása előtt.

A hangversenyt nyitó alkotás, Takemitsu Toru (1930–1996) *From me flows what you call Time* című kompozíciója megúsza az efféle kalandokat. Rendkívül látványos volt már a színpadi kép is: a zenekar előttemögött-mellett a legkülönfélébb ütőhangszerek sorjázta. A jól ismertek mellett változatos alakú – és az előadás folyamán az is kiderült, hogy – hangú hangszerek némelyike leginkább a konyhában használatos eszközökhöz hasonlított, de volt olyan fából készült „hangszer” is, ami első látásra madáretetőnek látszott. Eme instrumentumok sok nemzet kultúráját képviselték: volt köztük például tradicionális japán, indonéz és pakisztáni is. Ezt kiegészítendő – dekorációnak is látványos volt – a terem két oldalán több méter hosszan színes szalagok lógtak le, mellyel a magasban lévő kis csengőket lehetett megszólaltatni. Mint ahogy azt a rendkívül informatív műsorfüzetből megtudtuk, az öt különböző színű szalag természeti elemeket és jelenségeket szimbolizált: a kék a vizet, a piros a tüzet, a sárga a földet, a zöld a szelet, a fehér pedig az eget. Az

Amadinda együttes tagjai – Rácz Zoltán, Bojtos Károly, Holló Aurél és Vácsi Zoltán – valamint a vendégütős, Varga Zoltán – díszszembekendőként is viseltek és képviseltek egy-egy színt. Látványos volt az ütőművészek bevonulása is: a terem különböző sarkaiból lépegetve foglalták el helyüket a színpadon. A mintegy félórás mű előadása során mind az ütősök, mind a zenekar a mű iránti rendkívüli alázatról tettek tanúbizonyságot. Az ütősök több hangszert kezeltek magabiztos virtuozitással, sokszor csak néhány másodpercük jutott arra, hogy időben elérjenek egyiktől a másikig. A japán szerző a zenekari hangszereket is mutatós játszanivalóval látta el: hallhattunk többek között hívogató fuvolaszólót, szellőt imitáló hárfasuhanásokat, arabos csellódallamot. Igényes, szép kivitelezésben hangzott fel Takemitsu nagyzenekari kompozíciója.

Az egzotikus hangzások után J. S. Bach már említett, eredetileg két csembalóra komponált versenyműve következett a négy Amadinda-tag szólójával, és egy barokk hangzásideálhoz igazított karcsúbb zenekarral. Az átiratot inkább érdekes kísérletnek tartom, abban a tekintetben is, hogy az immár harminc éve fennálló együttes megmutathassa a nagyközönségnek, a dallamjászó ütőhangszereken Bach is játszható. A mostani előadás azonban nem a legelőnyösebb oldaláról mutatta meg a művet. Bár kétségkívül nehéz szólamokat játszottak a szólisták – briliánsan, a túl sok pedál miatti lebegő hangzás zavaróan hatott és messze állt a barokk esztétikától. Vélhetően a hangszerek hangolását is ellenőrizni kellett volna, az első tétel elejébe ugyanis néhány hamis hang is belekeveredett. Legjobban a zárótétel fúgatómájának kopogó, toccata-szerű hangzása ragadott meg.

A második félidőben Gyöngyösi Levente 2013-ban elkészült *Sinfonia concertante* négy ütőhangszerjátékosra és zenekarra című alkotása csendült fel. A háromtételes művet a zeneszerző az Amadinda és a Pannon Filharmonikusok felkérésére komponálta, melyben számos izgalmas kifejezési formával kísérletezett a szerző. Az egész műről elmondható, hogy ötlettel teli, témáiban és feldolgozásmódjában is maximálisan él azzal a kivételes helyzettel, hogy a négy szólista ütőhangszerek arzenálját képes megszólaltatni, valamint, hogy a komponálás folyamatába a szerző a leendő előadók tapasztalatait is kamatoztathatta. Külön emlékezetes volt a Szivárvány havasán című népdalt is felidéző, „érzelmi felindulásból” komponált 2. tétel, mely a hegymászó Eröss Zsoltnak, az egykori barátunk állít

emléket. A siratót csak az energiák kirobbanásával lehetett ellenpontozni: az utolsó tételben mintha száz keze lett volna a négy Amadindásnak. A Vajda Gergely vezette Rádiózenekarról csak a legnagyobb elismerés hangján lehet szólni: mindhárom darabban tudásuk legjavát adták, pontosan, együttműködően és fegyelmezetten játszottak.

(Fittler Katai)n

Nemzeti Filharmonikusok – 2015. február 18.

Művészetek Palotája, Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem

A vendégkarmester, Carlo Rizzi megbetegedése következtében másik vendégdirigensnek kellett megmenteni a koncertet. Christopher Seaman beugrásával oly módon sikerült ez, hogy az eredetileg meghirdetett program módosult. Így Schumann 4. szimfóniáját nem két Prokofjev-mű követte, hanem a 4. zongoraverseny után a második részben Csajkovszkij 5. szimfóniája csendült fel. (A „Vas és acél” szimfónia elmaradt ugyan, de kétségkívül kárpótolta hallgató-ságát a gyakran hallott, népszerű muzsika.) Ha a falaknak füle lenne – talán furcsállnák, hogy öt nap leforgása alatt négyszer kell hallaniuk Schumann d-moll szimfóniáját (szerdán a Nemzeti Filharmonikusokkal, majd háromszor a Budapesti Fesztiválzenekarral). Ilyen panasza koncertlátogatónak aligha lehet, sőt, aki mindkét vezető zenekarunk interpretációjában végigkövette a kompozíciót, kifejezetten örömet lelte ebben a tobzódásban.

Megvallom, kissé gyanakodva fogadtam a karmestert, akiről az ismertetőben az olvasható, hogy „a zene inspiráló megformálásáról ismert világszerte”. A világhálón tájékozódva Seaman munkásságáról, megtaláltam e jellemzés angol eredetijét – olvasmányként nem túl izgalmas környezetben. A pályáját ütősként kezdő brit karmester tevékenységének javarésze angol nyelvterületre esik, vendégkarmesterként valóban keresettnek tűnik – a koncert végighallgatása után ez teljesen érthetőnek tűnt!

A 72 éves Seaman fiatalos lendülettel jött, s csakhamar meghódította a közönséget. A zenekart már korábban – erről közös muzsikálásuk tanúskodott. Talán épp az kamatozott, ami miatt kevéssé hangzatos az életrajza: mentes az „utazó-világjáró vendégkarmesterek” megannyi manírjától, gesztusától. A Schumann-szimfónia hallgatásakor még az is megfordult a fejében, felkészült együttes akár karmester nélkül is előadhat-

ná. Seaman nagy erénye, hogy tud (és mer) észrevétlen maradni – ennek az éremnek az a másik oldala, hogy muzsikusai (legyenek vele rendszeresen vagy alkalmilag kapcsolatban) önállóan érezhetik magukat, eme érzés minden kétélűségével. Szabadnak, amennyiben működési területüket nem határozza elvárás, ugyanakkor jó esetben érezhetik a megnövekedett felelősséget is. Ilyesfajta nagy bizalmat persze kizárólag jól felkészült zenekar érdemel, hiszen a sikerben egyaránt osztozik a dirigens és csapata. Fokozott mértékben volt ez érvényes a Csajkovszkij-szimfónia esetében (amikor Seaman még csak a látszat kedvéért sem tette ki maga elé a partitúrát). Mint első hallgató, várta a felcsendülő hangokat, pontosabban, a belőlük sorjázó dallamokat, s nagyobb léptékben, a tételekből összeálló ciklust. Korántsem a mozdulataival érte el a hangzás intenzitását – viszont jelzésszerű gesztusaival is sejtette, hogy örömmel halad együtt alkalmi muzsikusaival. (És ha alkalmanként egy-egy vonósszólóknak kis „holdudvara” támadt, az is bőségesen „belefért” az intenzív hangzás kereteibe.) Olyannyira otthon érezte magát a MüPa hangversenytermében, hogy – angol humor? – jelzés-értékűen a közönséggel is „kommunikált”. Nem hallott ő még – sajnos gyakori – köhögős-krákogós magyar hangversenyt, másképp értékelte volna, hogy a vírusos-influenzás időszakban milyen fegyelmezett a közönség. Nincs torokköszörülés krákogás, csak kényszerű köhögés, az is ritkán. De ami a zenehallgatás feszült figyelmé alatt háttérbe került, tételszünetekben (talán épp a következő tétel zavartalan-sága érdekében) kikívánczolt. E tételszünet-aktivitást parodizáló gesztusát is arra használta a karmester, hogy – ezúttal jelentős beintő mozdulatával – visszaterelje a figyelmet a muzsikára.

Az est legnagyobb élményét azonban kétségkívül Prokofjev zongoraversenye jelentette. Alexei Volodin nem először lépett fel a Nemzeti Filharmonikusokkal (az ismertető magyar szövege szerint 2006-ban, az angol rész szerint 2007-ben járt hazánkban, ugyancsak Kocsis Zoltán meghívására). Annak a Paul Wittgensteinnek köszönhető a mű, akinek megrendelésére Ravel „balkezes” zongoraversenye is született. Ebben a briliáns műben érződik, hogy szerzője remek pianista, az univerzális hangszer lehetőségeinek alapos ismerője. Virtuóz muzsikát komponált, a négy tétel kidolgozott ötletek gazdag tárháza. A kétkezes szólista számára az is feladat, hogy jobb kezének „elhelyezésével” ne akadályozza a bal kéz

teljes klaviatúrát bejáró mozgását. Volodin érezhetően kedvvel vett részt a mű megszólaltatásában – kölcsönösen jó kapcsolatot tartva együttessel és karmesterrel. És minden bizonnyal örömforrást jelentett számára, hogy a ráadás Prokofjev-darabban másik kezét is használhatta, érzékeny billentéskultúrájával gyönyörködtető percekot okozva. *(Fittler Katalin)*

Honvéd Férfikar -

2015. február 17

Pesti Vigadó

Minden valószínűség szerint még a Liszt-rajongók között – most nem kifejezetten a zeneművészekre gondolok – is vannak, akik a romantikus mesternek csak bizonyos műveit – a nagyzenekariakat, zongora-átiratait, a szólószonátáit vagy éppen az egyháziakat részesítik előnyben. Annyira sokszínű életművet hagyott maga után, a hosszú élet fordulataival párhuzamosan oly sokféle stílus, érzelm, műfaj jelenik meg palettáján, hogy a hallgató ízlés alapú válogatása természetesnek tekinthető.

Ha azonban valamilyen hangszeres együttes válogat a maga számára, megfordul a helyzet – nem kizárólag az ízlés vagy a tet-szés dönt, hanem a virtus: vajon sikerül úgy előadni a művet, hogy a hallgatónak csak a zenehallgatás öröme jusson, s ne törődjön a feladat megoldásának nehézségeivel.

A Honvéd Férfikar Liszt világi kórusaiból adott válogatást 2015. február 17-én. A Vigadó teljesen megújult díszterme (végre) megjavult akusztikával fogadta a hangversenyre érkező zenei ínyenceket. A program először a Liszt-bicentenáriumra készült összeállítás, melyet 2011 tavaszán élőben mutattak be és lemezre is rögzítették. Ettől azonban a kórusművek ismertsége csak kis mértékben növekedett. A mostani hangverseny is jó részt szűz közönségnek szól.

Liszt férfikarra szerzett művei (ahogy a CD-hez csatolt ismertetőben Kaisinger Rita írja) nagyrészt egyházi vonatkozású kompozíciók. A viszonylag kevés kivétel különböző

romantikus – és a saját korában kedvelt, mára lexikoncikké zsugorodott – költők műveinek ihletésére született.

A műsort indító Titan című kórusművet Franz von Schober verse ihlette, 1842 elején keletkezett. Indító szavai (Athos kék szikla-csúcsán vágyom ülni) klasszikus elvágódó szituációt idéznek fel. Liszt hat éven keresztül újra meg újra visszatért a végül basszus-szólón és férfikaron megszólaló zenedarabhoz, melyet zongora kísér. A mostani hangversenyen is feltűnő volt (majd a válogatás többi darabjában is), hogy Liszt mennyire nem kipárnázott fotelbe ülteti szólistáit. Fátrai Jánosnak a hangterjedelme éppen csak elérhető legmélyebb pontjáiig kellett alászállnia, miközben időnként szinte a tenorszólóig is fel kellett tornáznia magát. Himnikus nagy mű következett, egészen elképesztő hangszelvési változatban. „A romantika vezető művészei közül sokan azonosultak Friedrich Schiller erkölcsi parancsával, amelyet An die Künstler – A művészekhez – című versében fogalmazott meg. (Az érdeklődők megtalálhatják a hosszú költeményt, melynek csak néhány részlete került a zeneműbe, az Európa Könyvkiadó Lyra Mundi sorozatában megjelent, 1977-es Schiller-kötetben, Rónay György fordításában.) Közéjük tartozott Liszt is, akinek egész életműve e parancs szellemiségében fogant. Schiller költeményének néhány sorát 1853-ban zenésítette meg, és második weimari hangszerelője, Joachim Raff még ugyanabban az évben elkészítette a két tenor és két basszus szólóra, valamint férfikarra és zongorára komponált karmű zene-kari változatát. Liszt a többi, ebben az időben keletkezett hangszereléshez hasonlóan azonban ezt is átdolgozta.” (Szintén a CD kísérőfüzetéből.) Ebben a kórusváltozatban is érződik a komponista örök elégedetlensége, vágyakozása a még tökéletesebb megoldásra. A négy szólistát (Hajdu András, Dékán Jenő, Bodó Levente, Tóth Péter) – különösen a két tenort – a maximum túli teljesítmény nyújtására kényszeríti, míg a kórust közel sem ennyire terheli meg

(nyilván ebben a kortárs férfikarok korlátozottabb lehetőségeihez igazodott).

Némiképp félrevezető volt az ezután következő, számomra eddig ismeretlen mű kopogós hangzásával és ritmikájával. Azt hittem, a műsorban beharangozott A kovácsot hallom, de nem, az egyáltalán nem himnikus mű A munka himnusza volt – ismét Bodó Levente érzelemgazdag és technikás előadásában. Liszt az énekes fizikai korlátait egyszerűen figyelmen kívül hagyja, amikor a legmélyebb fekvésben is teljes erőt követel, majd a dallamot ismét szinte a bariton felső határáig kergeti. Ezt a művet egyébként a solingeni szabadkőműves páholy számára komponálta Philipp Kaufmann – leányainak nevelője – versére. Már ez a darab is egyre erősebben vitt afelé, hogy az énekszólam és a zongorakíséret időnként fontossági szerepet vált. Még intenzívebben jelent ez meg A kovács tenor-basszus duójában, majd a második rész Négy elem című férfikari ciklusban.

Ezekben a zenedarabokban a kórushangzás egyre inkább operai, dramaturgiai súlyú lett. A szóló és a férfikar egymásnak felelgetése, koncertálása teljesen a Wagner-operák hangulatát idézte fel – noha Liszt soha nem akart operát írni, de hát a kor levegőjében ez benne volt...

Nagy László Adrián a műsor első részében zongorakísérője volt a kórusnak, azonban A munka himnusza és A kovács kifejezetten a pianista Liszt előtörését mutatta. A zongorával kísért férfikar helyett egyre inkább a szóló hangszer szerepét vette át a zongora, melyet férfihangok kísérnek. Ez a szerepcsere azonban nem kellemetlen, sőt. Talán lélekemelőnek lehet mondani, hiszen a hangszer megszólalása lényegesen több színű volt, mint a kórusnak szánt szerep.

A műsort záró Négy elem elég bonyolult előtörténet után született meg. Zongoraművészi karrierjének csúcán Liszt Marseille-be látogatott, ahol megismerkedett Joseph Autran provanszi költővel, aki a helyi művésztszadalm tagjaival karöltve bankettet rendezett tiszteletére. Autran a komponistának ajándékozta a Les Aquilons (Az északi szelek) versét, melyre Liszt kórusművet írt, s amelyet az ottani dalárda egy jótékonyági hangversenyen előadott, 1844. augusztusában. „Az energikus, már-már vad bevezető sorok megértéséhez többszöri meghallgatás szükséges.” – írta a Feuilleton du Sud című újság recenzense. A ciklus további verseit csak néhány hónappal később, 1845 kora tavaszán zenésítette meg, az ibériai hangversenykörútja idején. A négy megzenésített költeményt kottamásolója és titkára,

August Conradi hangszerelte meg. Még ugyanebben az évben Liszt felvázolta a négytétéles ciklus elé szánt zenekari bevezetést is, amelynek hangszerelését azonban már Joachim Raff készítette. Ebből a – Liszt által később újrahangszerelt – zenekari bevezetésből jött létre a zeneszerző egyik legnépszerűbb szimfonikus költeménye, a Les préludes, amely bőségesen merít a Négy elem zenei anyagából, viszont már egyáltalán nem hivatkozik a versek eredeti szerzőjére, Autranra.

A magyar rapszódia népszerűségével veteledő Les préludes ismerős dallamait hallani egy egészen más zenei környezetben, nem szimfonikus műként – igazán nem mindennapi élmény. (Talán ahhoz fogható, mint amikor Beethoven Karfantáziájában felismerjük a majdani Örömdát...)

A Négy elem minden eddiginél erősebben mutatkozik meg, amint a zongoravirtuóz Liszt küzdve, de győztesen alárendeli a férfikart a hangszernek. Ebben már egyértelműen brillíroznia kell a pianistának – Bizjác Dóra vette át a feladatot. Egy zongorakoncertnyi teljesítményt követel tőle a hangverseny záró darabja.

Az elemek részleteit hallgatva elő-előkerülnek az ismerős motívumok. „A többszörösen újrahangszerelt szimfonikus költemény főtémája a Les astres-ből (A csillagok) való. A később brácsákon és kürtökön felhangzó,

ezzel csaknem egyenrangú második téma a La terre-ből (A föld) ered, míg a drámai középházisban felharsanó harcias trombitamotívum a Les flots-ből (A hullámok) származik. (Ismét a CD ismertetőjére hivatkozom.) Az előzetes hírekben még Strausz Kálmán szerepelt az együttes élén, váratlan megbetegedése miatt azonban Riederauer Richárd vezényelte a műsort, ugyanolyan hibátlanul.

Érdekes lehetne egybevetni, hogy Liszt magánéletének felemelő vagy deprimáló elemei – szerelmei, hódolói, rajongói majd magánéleti válságai – miképpen jelentek meg az egyes művekben, de úgy gondolom, ebben az esetben fölösleges lenne. Hiszen csupán öt művet hallottunk. Nem a közismert Liszt-slágeret, amelyeket még a vacsora mellé is felszolgálnak az éttermekben. Érdekes zenedarabok ezek, és a Honvéd Férfikar válogatása egy zenei értékválasztás folyamatának ívét rajzolja fel az alkalmazott művektől a színpadias romantikáig.

Aki azonban nagyobb magánéleti mélységekre kíváncsi, forduljon Gál György Sándor Liszt Ferenc című életrajzi regényéhez. Annak cselekményvezetése talán nem foglalalkozik aprólékosan minden művel – bár nagyon sokkal igen –, de abból így is pontos képét kapjuk a romantika számunkra legnagyobb egyéniségének. És talán megérezzük valamit a korból is. (*Bedő J. István*)

A MISKOLCI SZIMFONIKUS ZENEKAR NONPROFIT KFT.

próbajátékot hirdet CELLÓ TUTTI ÁLLÁSRA

A próbajáték ideje: 2015. március 9. (hétfő) 10.30

helye: Miskolci Szimfonikus Zenekar székháza (Malom, Fábíán u. 6/a)

A próbajáték kötelező anyaga:

A próbajáték anyaga:

- egy tétel Bach szólószvitjeiből
- egy klasszikus vagy romantikus versenymű saroktétéle

Zenekari állások:

Beethoven: 5. szimfónia II. tétel.	elejétől 11. ütemig 49. ütemtől 60. ütemig 98. ütemtől 107. ütemig
Beethoven: 8. szimfónia 3. tétel	Trió (45. ütemtől 78. ütemig)
Brahms: 4. szimfónia IV. tétel	B-től D-ig (41. ütemtől 81. ütemig)
Liszt: Les Préludes	109. ütemtől 170. ütemig
Bartók: Táncsvit III. tétel	24. ziffertől 26. zifferig
Kodály: Galántai táncok	első 5 ütem

Jelentkezés: írásban, szakmai önéletrajzzal (kérjük az elérhetőséget is megadni!) 2015. március 4-ig levélben, vagy személyesen a zenekar irodájában (cím: 3525 Miskolc, Fábíán u. 6/a). A zenekari szólamok kottái az irodában átvehetők, ill. igényelhetők.

H.-Cs.: 9–16, P.: 9–12 óra között a 46/323-488-as vagy a 70/442-1760-as telefonszámon.

A zenekar zongorakísérőt nem biztosít (kérésre helyi zongorakísérőt tudunk ajánlani).

Miskolc, 2015. január 28.

Szászné Pónuzs Krisztina
ügyvezető